

ČESKÉ PRÁVO

ČASOPIS SPOLKU NOTÁŘŮ ČESKOSLOVENSKÝCH

ŘÍDÍ PROF. Dr. EM. SVOBODA S KRUHĚM REDAKČNÍM.

VYCHÁZÍ KAŽDÝ MĚSÍC MIMO ČERVENEC A SRPEN. — REDAKCE A ADMINISTRACE V PRAZE-II, ŽITNÁ UL. Č. 4b. — PŘEDPLATNÉ ROČNĚ 40 Kč I S POŠTOVNÍ ZÁSILKOU — JEDNOTLIVÉ ČÍSLO 4 Kč

ROČNÍK XI.

V PRAZE, V ŘÍJNU 1929.

ČÍSLO 8.

Dr. Eduard Liska:

Transmise podle občanského zákona a její použití v praxi.

(Pokrač.)

Vzhledem k tomu jsem toho mínění, že v §§ 537 a 809 má zákon na zřeteli skutečné dědice, tedy osoby, jimž pozůstalost po transmitentu skutečně připadne a jim je odevzdána (stejně Touaillon: Not. Ztg. 1917 str. 21). Je-li tomu tak, musí transmisář podati své dědické přihlášky k oběma pozůstalostem, a bude zde jistá souvislost mezi těmito dvěma přihláškami. Neboť jen ten, kdo podal dědickou přihlášku k pozůstalosti transmitentově, může se přihlásiti s účinkem k pozůstalosti původního zůstavitele. Kdo by tak neučinil, musel by býti zamítnut se svojí přihláškou dědickou podanou v pozůstalosti po A pro nedostatek dědického titulu (srovnej § 799 o. o. z. s §§ 121 a 122 nesp. pat.). Časově musí býti dědická přihláška k pozůstalosti po B podána dříve.

A máme zde další otázky: Kdo jest skutečným dědicem po určité osobě? Stačí k tomu podati dědickou přihlášku, nebo jest třeba vyčkati odevzdání pozůstalosti? Vzhledem k tomu, že před odevzdáním pozůstalosti mohou býti stále ještě podány další dědické přihlášky s právním účinkem pro nesporné řízení (na př. osobární, které byly předvolány pod následky §u 120 nesp. řízení nebo i dědické přihlášky si odporující), není před odevzdáním pozůstalosti cestou nespornou vlastně zjištěno, komu ve skutečnosti pozůstalost bude odevzdána. Po odevzdání pozůstalosti nelze již podávati dalších dědických přihlášek, otázka osoby dědicovy jest pro nesporné řízení rozřešena, a změny v té příčině mohou nastati jen cestou sporu. Ale poněvadž pro transmisí bude zapotřebí zjistiti osobu transmisářovu způsobem, který nepřipouští pochybnosti, mám za to, že bude zapotřebí vyčkati odevzdání pozůstalosti transmitentovy, aby mohlo býti pokračováno v projednání pozůstalosti původního zůstavitele (jinak Touaillon). Tím projednání obou pozůstalostí, ač jest jinak úplně samostatné, přec jen na sobě poněkud závisí, a tato závislost vyniká zejména v případech, kde se projednání oněch pozůstalostí povede u různých soudů. O tom se zmiňuji ještě níže.

Přesné praktikování hořejšího způsobu zjišťování osoby transmisářovy vedlo by mnohdy k průtahům při

projednání pozůstalosti původního zůstavitele, a to tam, kde by z jakýchkoliv důvodů nebylo lze pozůstalost transmitentovu rychle projednati a odevzdati. Aby tyto průtahy byly odstraněny, bylo by snad lze ve výmínečných a nesporných případech spokojiti se k průkazu, že transmisář jest skutečným dědicem po transmitentu, se zjištěním, že transmisář podal neodvolatelnou (§ 806) dědickou přihlášku, prokázav své nepopiratelné právo dědické (na př. po vdovci se přihlásí ab intestato jediný jeho syn). To však lze učiniti bez nebezpečí jen tam, kde není pravděpodobno, že by v osobě dědice transmitentova mohly nastati před odevzdáním pozůstalosti změny.

Jisté modifikace ve způsobu určení dědice transmitentova nastanou, nezanechá-li transmitent jmění. Kde není jmění, tam se pozůstalost neprojednává (§ 72 nesp. pat.), a tam nemůže ani dojiti k odevzdání pozůstalosti. Nemohu proto souhlasiti s názorem projeveným v pojednání p. not. Dra Touaillona v Zeitschrift f. Not. 1917 str. 29 a násl., že se v takovémto případě též pozůstalost projedná, že však odpadnou jisté úkony, které předpokládají existenci pozůstalostního jmění (na př. inventura nebo mistopřísežné přiznání jmění, výkaz pozůstalosti, výkaz o splnění poslední vůle a pod.). Jsem toho mínění, že v takovémto případě se sice pozůstalost neprojednává, provedou se však úkony, jichž bude zapotřebí k nespornému zjištění skutečného dědice transmitentova. Tak na př. bude nutno publikovati závět, dědici budou museti podati své dědické přihlášky, a ty budou přijaty na soud atd. Aby se však určilo, komu jako dědici po B se pozůstalost po A iure transmissionis nabízí, bude zapotřebí kromě toho vydati usnesení, jež by určovalo osobu dědice transmitentova a v tom směru nahrazovalo odevzdací listinu, a to s tím právním účinkem, že by den, kdy ono usnesení nabude moci práva, byl časovým mezníkem, po němž již nelze s právním účinkem pro nesporné řízení podati další dědické přihlášky. Tímto usnesením by bylo ono řízení skončeno a určeno, kdo bude skutečným dědicem transmitentovým a kdo tedy má právo na podíl z pozůstalosti po A iure transmissionis.

Má-li se provésti transmise, jest vyloučeno, aby sebe nepatrnější předlužená pozůstalost transmitentova byla přenechána iure crediti podle §§ 52 a 73 nesporného pat. Byla-li totiž již podána dědická přihláška, jest přenechání pozůstalosti iure crediti vyloučeno; podle toho, co jsem shora uvedl, musí však transmisář podati dědickou přihlášku k pozůstalosti po B; tedy tato dě-

dická přihláška přenechání pozůstalosti iure crediti vylučuje. Může ovšem nastati případ, že pozůstalost transmitentova byla iure crediti přenechána již před tím, nežli transmisář zví o transmissi. Tu ovšem podá svoji dědickou přihlášku bez ohledu na provedené přenechání iure crediti, které již nabylo právní moci.

A jest zde ještě další významný důvod mluvící proti přenášení transmitentova podílu z pozůstalosti po A do jeho vlastní pozůstalosti. § 809 o. o. z. praví: »...vstoupí jeho dědicové v právo dědictví přijmouti nebo odmítnouti...« Dává tedy zákon transmisáři alternativní možnost rozhodnouti samostatně a úplně neodvisle od pozůstalosti transmitentovy, zda chce pozůstalost po A přijmouti nebo odmítnouti. Transmisář, který pozůstalost po B přijal, může odmítnouti pozůstalost po A iure transmissionis mu deferovanou (naopak jest to vzhledem k tomu, co jsem shora uvedl, vyloučeno). To by však nebylo možno, kdyby pozůstalost po A nebo podíl z ní připadající na transmitenta byl přenesen do jeho pozůstalosti, neboť pak by obě pozůstalostní podstaty splynuly v jeden celek a transmisář by jedinou přihláškou akceptoval i pozůstalost po A přenesenou do pozůstalosti po B. Bylo by mu tedy znemožněno rozhodnouti volně podle § 809 o. o. z., byl by nucen buď celou pozůstalost po B přijmouti, nebo celou odmítnouti. Proti tomu by se ovšem mohlo namítnouti, že podíl transmitentův z pozůstalosti po A se zařadí do jeho pozůstalosti teprve tehdy, podá-li transmisář též svoji dědickou přihlášku k pozůstalosti po A iure transmissionis a tím projeví svoji vůli přijmouti podíl jemu takto nabídnutý. Naproti tomu však mluví proti přenášení podílu další důležité důvody, které vyjdou na jevo při řešení otázky výplaty povinného dílu, ručení za odkazy a za pozůstalostní dluhy.

A. Nejdříve si povšimněme výpočtu a výplaty povinného dílu. Jest nesporné, že za základ pro výpočet povinného dílu po transmitentu bude sloužiti jen jeho vlastní jmění, nikoliv tedy i jmění, jež by mu připadlo z pozůstalosti původního zůstavitele a jež transmisí přechází na transmisáře. § 784 o. o. z. mluví o »...právech a pohledávkách, jež zůstavitel byl oprávněn volně zanechati svým nástupcům...«. Zákonodárce měl zde na mysli zajisté práva a pohledávky, jež v den zůstavitelovy smrti byly již existentní a měly jistou majetkovou hodnotu. Dědické právo nebo právo z delace iure transmissionis přenesené na transmisáře však není ještě právem existentním (ač zajisté představuje jistou majetkovou hodnotu), a to prostě proto, že transmitent ještě nepodal dědickou přihlášku a tím — sit venia verbo — delaci ještě nezhmotnil; jeho dědicové mohou mimo to podle § 809 odmítnouti dědictví transmitentovo z pozůstalosti po A. Bylo by jistě absurdní, aby výše povinného dílu závisela na tom, zda transmisář dědictví jemu iure transmissionis nabídnuté přijme nebo odmítne. Přenese-li se jmění po A do pozůstalosti po B, zvýší se základna pro výpočet povinného dílu a tím se i zvýší povinný díl. Dejme tomu, že A zanechá aktiv ve výši 10.000 Kč, pasiv 5000 Kč, transmitent pak aktiv ve výši 20.000 Kč, pasiv 10.000 Kč. Povinný díl descendentů dědice B by činil správně jen 5000 Kč, to jest polovici čisté pozůstalosti po B, a nikoliv 7500 Kč, jak by tomu bylo při sloučení obou pozůstalostí. Naopak, je-li pozůstalost po A pasivní, nemá to za následek snížení povinného dílu po B. Správnost tohoto tvrzení vynikne

zejména v případě, že by A i B měli nepominutelné dědice. Při hořejším stavu aktiv a pasiv by podle mého názoru měl činiti povinný díl descendentů po A 2500 Kč, po B 5000 Kč. Zůstalo by tedy transmisáři čistých celkem 7500 Kč. Kdyby se však jmění po A přeneslo do pozůstalosti po B, musel by transmisář na povinných dílech vyplatiti: descendentům po A 2500 Kč, descendentům po B pak buď 7500 Kč (kdyby se nebral zřetel na vyplacený povinný díl descendentům po A per 2500 Kč), nebo aspoň 6250 Kč (kdyby se do pozůstalosti po B přeneslo jen čisté jmění po A již po odečtení vyplaceného povinného dílu). Zůstalo by tedy transmisáři v nejpříznivějším případě jen 6250 Kč místo 7500 Kč, a on by vyplatil vlastně více než polovici celkového čistého jmění jako povinný díl. Tato nesrovnalost bude ještě patrnější v případě, když by transmitent vůbec žádné jmění nezanechal. Tu by povinný díl descendentů po A činil 2500 Kč, zbytek čistého jmění per 2500 Kč by se pojal do pozůstalosti po B a zde by (dejme tomu, že by transmitent neměl žádných dluhů) musel C vyplatiti descendentům transmitentovým opět polovici čistého jmění pozůstalostního po B, to jest 1250 Kč jako povinný díl; vyplatil by tedy transmisář na povinné díly v obou pozůstalostech celkem $\frac{3}{4}$ celkové čisté pozůstalosti. To by ovšem naprosto odporovalo § 765 o. o. z.

B. K dalším nesrovnalostem dojdeme, uvědomíme-li si postavení věřitelů obou pozůstalostí. I zde platí zajisté pravidlo, že věřitelům určité pozůstalosti ručí jen zůstavitelovo jmění (předpokládám ovšem podmíněnou dědickou přihlášku), ať už jest to ručení cum viribus hereditatis nebo ultra vires hereditatis. Rozhodujícím bude v každém případě inventář. A nyní si představme, že by pozůstalost po B byla silně pasivní, kdežto pozůstalost po A aktivní. Chce-li transmisář dědit iure transmissionis po A, nemůže odmítnouti dědictví po B, poněvadž by mu nemohlo býti iure transmissionis deferováno. On se tedy přihlásí, avšak podmíněčně. Aktiv zde bude na příklad za 20.000 Kč, pasiv za 40.000 Kč. Zachová-li transmisář předpisy §§ 802 a 814 o. o. z., obdrží věřitelé pozůstalosti po B v daném případě jen 50% svých pohledávek. A nyní dejme tomu, že by pozůstalost po A byla aktivní částkou 50.000 Kč. Zařadí-li se tato částka do pozůstalosti po B, mohou se pak zcela právem věřitelé této pozůstalosti domáhati úplného zaplacení svých pohledávek, ač by při správném postupu dostali jen polovici. Nesprávným přenesením by v tomto případě byl připraven transmisář o 20.000 Kč. A dejme tomu, že by pozůstalost po A byla aktivní jen částkou 20.000 Kč nebo méně. Tu by dědická přihláška transmisářova k pozůstalosti po A při nesprávném postupu prospěla jen věřitelům pozůstalosti po B, nikoliv však transmisáři, který by vyšel na prázdno. Tu by on zcela právem raději odepřel přihlásiti se k pozůstalosti po A i po B, a mám za to, že by ho nikdo nepřinutil, aby dědickou přihlášku podal. Mohl by mi někdo namítnout, že by věřitelé podle odpůrčího zákona (§ 7) mohli nutiti transmisáře k podání dědické přihlášky. I kdyby se jim to podařilo, nebylo by jim tím při správném provádění transmise pomozeno, neboť oni by mohli žádati uspokojení zase jen ze jmění transmitentova a nikoliv též ze jmění, jež zůstalo po původním zůstaviteli, které netvoří součást transmitentovy pozůstalosti. Kdyby se ovšem v takovémto případě transmisář přihlásil za dědice bezpodmínečně k pozůstalosti po B, pak by ručil

za pozůstalostní dluhy i svým vlastním jménem, a tedy i čistým podílem, který by mu připadl z pozůstalosti po A. Jedině v tomto případě by mohli věřitelé pozůstalosti po B s plným účinkem donutiti transmisáře podle § 7 odpůrčího zákona, aby se též přihlásil k pozůstalosti po A. (Dokončení.)

Důležité rozhodnutí

nejvyššího soudu v Brně, sbírka Vážný č. 8623 pod titulem:

Neupozorní-li právní zástupce klienta, kupujícího nemovitost, by nevyplácel kupní cenu, dokud prodávatel nesplní svůj depurační závazek, jest mu práv náhradou škody do výše předčasně vyplacené kupní ceny. (Rozh. ze dne 17. ledna 1929 Rv II 180/28.)

Žalobci uzavřeli v kanceláři žalovaného notáře kupní smlouvu, jíž koupili od U-a část stavební plochy za 17.730 Kč. U. se zavázal dáti na svůj náklad vymazati veškeré dluhy vázající na odprodané nemovitosti a zaplatiti dávkou z přírůstku hodnoty. Koncipient notářův Dr. M. neupozornil žalobce, by nevyplácel U-ovi kupní cenu, dokud nebudou předloženy depurační listiny. Žalobci pak skutečně vyplatili kupní cenu U-ovi, nevyčkáve předložení depuračních listin. Dříve, než byla podána knihovní žádost o odepsání odloučené části nemovitosti, bylo vloženo na celou nemovitost zástavní právo pro pohledávku 200.000 Kč v pořadí poznámky zamýšleného zavázání, napotom došlo k exekuční dražbě. Při níž vyšel vymáhající věřitel částečně na prázdno. Vymáhající věřitel žaloval pak schodek proti žalobcům a spor vysoudil. Ježto prodávatel neprovedl depuraci, domáhali se žalobci na něm denurace žalobou, již vysoudili, avšak útraty sporu byly nedobytnými. Žalobou, o níž tu jde, domáhali se žalobci na žalovaném notáři zaplacení 45.804 Kč 71 h jako náhradu škody, iež jim byla způsobena jednak tím, že je koncipient žalovaného neupozornil, by nevypláceli prodávateli kupní cenu, dokud nebudou předloženy depurační listiny, jednak proto, že nebyl ihned proveden odpis nemovitosti.

Podle údajů žaloby záležela škoda v tom, že žalobci museli nahraditi vymáhajícímu věřiteli schodek a útraty sporu, že zaplatili dávkou z přírůstku hodnoty a že útraty vysouzeného sporu proti U-ovi byly nedobytné. Procesní soud v své stolice přisoudil žalobcům celý zažalovaný peníz s 9% úroky, odvolací soud vyhověl odvolání žalovaného potud, že ho uznal povinným zaplatiti žalobci jen 17.730 Kč s 5% úroky.

Důvody: Jest přiznati důvodnost odvolání, pokud jde o právní posouzení. Jde o nárok náhrady škody, pročez musí býti prokázán bezprávný čin škůdcův, škoda příčinná, souvislost mezi nimi a škůdcovo zavinění. Pokud jde o protiprávní čin, spočíval v tom, že Dr. M. neupozornil žalobce, by nevyplácel kupní cenu, dokud nebudou předloženy depurační listiny. Procesní soud neposoudil však věc správně potud, pokud shledává protiprávní čin i v tom, že Dr. M. neprovedl knihovní přípis ihned vzhledem k zásadě publicity prozatím se všemi břemeny, ježto by nebyly zatížily koupenou část nová poznámka pořadí ze 24. června 1926 120.000 Kč, daňová pohledávka 48.500 Kč a poznámka řízení vyrovnacího. Leč s tímto názorem nelze souhlasiti. Kdyby byl Dr. M. ihned o odepsání koupené části zakročil, zůstaly by tam po výmazu poznámky pořadí pro 150.000 Kč vázající přec poznámky pořadí pro 20.000 Kč a 30.000 Kč. Když pak byly vl. č. 89 a 216 v exekuční dražbě prodány a banka vyšla naprázdno s částkou 35.249 Kč 15 h, ručila prodaná část za tento schodek, neboť podle §§ 53 a 56 kn. zák. mohlo býti vloženo právo zástavní v pořadí poznámek pořadí i proti žalobcům a od nich zaplacení schodku žádáno. V tomto směru nelze opoždění provedení zápisu pokládati za protiprávní čin. Důsledkem toho nemůže býti o protiprávním činu též řeč ani potud, že si nezjednal Dr. M. jistotu, jaké stanovisko zaujme banka, a pře-

nechal opatření výmazních listin prodávateli a že nechal smlouvu neprovedenu, čekaje na ona knihovní usnesení. I kdyby však tu byly tyto další protiprávní činy, není tu příčinné spojitosti mezi nimi a škodou, neboť žalobci by byli musili platiti schodek jako hypotéckární dlužníci, i kdyby smlouva byla ihned bývala vtělena. Že žalobcům vzešla škoda tím, že vyplatili kupní cenu a že pak musili i jako hypotéckární dlužníci platiti nepřevzaté dluhy, nemůže býti nejmenší pochyby, a rovněž jest jasno, že škoda je tu v příčinné souvislosti s vyplacením kupní ceny. Jest však otázkou, zda vše, co prvý soud pokládá za škodu, také škodou jest. A tu nelze souhlasiti s názorem prvního soudu, že všechny nároky, které žalobci uplatňovali a které jim prvním soudem byly přiznány, jsou škodou ze zavinění Dr. M-a. Škodou jest jen újma, kterou utrpěli žalobci tím, že je Dr. M. neupozornil, že kupní cenu nemají vypláceti, dokud není jisto, že bude moci pozemek býti odepsán bez závad. Kdyby byl, jak to bylo jeho povinností podle §§ 5 a 39 not. ř. a §§ 1297 a 1299 obč. zák., řekl, že žalobce nesmí kupní cenu vyplatiti, dokud nemá v rukou výmazné listiny, byli by si žalobci zadrželi kupní cenu tak dlouho, pokud neměl jistotu, že pozemek bude bez dluhů připsán. Jedinou škodou jejich je, že neopatrností Dr. M-a vyplatili těchto 17.730 Kč a jen na náhradu této škody mají žalobci nárok. V tom je zahrnuta i dávkou z přírůstku hodnoty, neboť žalobci, i kdyby bývaly výmazné listiny předloženy, mohli si zase na dávkou zadržeti jen částku dávice odpovídající z celé kupní ceny. Proto je lhostejno, zda Dr. M. upozornil žalobce na dávkou z přírůstku hodnoty, čili nic. Rovněž tak je tomu ohledně nároku na náhradu nákladů depuračních i depuračního sporu; i tu si mohli a měli žalobci zadržeti příslušnou částku ceny a žalovaný nemůže býti odpovědný za tuto škodu. V příčinné souvislosti není škoda povstala žalobcům na těchto 17.730 Kč, pokud, chtějíce podržeti koupený pozemek, vedli spor jako hypotéckární věřitelé s bankou a pokud jí zaplatili více než 17.730 Kč. — To platí tím více i o vlastních útratách sporu. Kdyby nebyli vyplatili knihovní dluhy a nechali koupený pozemek prodati, utrpěli by jen škodu 17.730 Kč, zaplativše více, učinili tak ve vlastním zájmu, poněvadž měl pro ně větší hodnotu pozemek, nyní jej ocení sami žalobci, jak v odvolacím sdělení praví, na 75.240 Kč, a škodu přes 17.730 Kč způsobili si sami, lze-li o škodě vzhledem k nynější ceně pozemku mluvíti. Názor odvolatelův, že škoda by mohla činiti jen 16.000 Kč, které žalobci složili, by bylo dáno výmazné prohlášení a že by bylo prohlášení to dáno bývalo, ale že si to zmařili žalobci sami v zájmu si složenou částku zpět, není správným, neboť žalobci neměli povinnost k složení. To bylo povinností osoby škodu způsobivší. Nelze ovšem souhlasiti s názorem odvolatelovým, že na škodě takto vzešlé mají spoluvinu žalobci, neboť žalobce nezavinil škodu, záležející jen ve výplatě kupní ceny hotovými, tím, že ji vyplatil, i kdyby byl přenechal, jak odvolatel tvrdí, opatření listin výmazných prodávateli. Škoda povstala jen tím, že Dr. M., věda, že není nemovitost čistá, neupozornil žalobce, aby kupní cenu vypláceli, dokud nebylo jisto, že může býti koupený pozemek bez závad odepsán.

Důvody:

Nejvyšší soud nevyhověl odvolání žalobců.

Žalobci dovolávají se z rozhodnutí odvolacího soudu číselně podle § 503 čís. 2, 3 a 4 c. ř. s., ve skutečnosti však jenom pro nesprávné právní posouzení. Uplatněné dovolací důvody vadnosti odvolacího řízení a rozporu se spisy neprovádějí po zákonu, neboť neudávají, v čem by řízení odvolacího soudu potřebovalo doplnění nebo nápravy, ani který skutkový předpoklad odvolacího soudu by byl v rozporu se spisy nebo neměl v nich opory. Výtka, že odvolací soud nepřevzal všechna skutková zjištění prvního soudu, takže jeho zjištění neposkytují úplný obraz skutkového základu sporu, jest jenom potud v souhlasu se spisy, že se odvolací soud nezabýval oněmi skutkovými okolnostmi, které s hlediska jeho právního názírání byly pro posouzení sporu nerozhodné. Poněvadž, jak bude doličeno, byl spor po právní stránce odvolacím soudem správně posouzen, nemůže v tom, že nezaújal určité stanovisko k otázkám, zda Dr. M. upozornil žalobce na případné ručení za dávkou z přírůstku hodnoty nemovitostí a zde žalovaný obdržel a přijal příkaz ke knihovnímu bezbřemennému